

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

УДК 342.9(477)

Заросило В. О.
Міжрегіональна академія управління персоналом

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ІНШИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА В УКРАЇНІ

У статті аналізуються питання розвитку адміністративного права та інших галузей права в Україні. Зроблено припущення, що більшість галузей права запозичають окремі норми адміністративного права і використовують їх для регулювання правовідносин у власній галузі.

Ключові слова: адміністративне право, правовідносини, медичне право, будівельне право, торгівельне право, запозичення правових норм.

Сучасний стан адміністративного права в Україні та шляхи його розвитку певною мірою свідчать про дві концептуальні тенденції. Перша – це збільшення обсягу адміністративного права і включення до сфери адміністративного права правовідносин, які виникають в різних сферах, тобто, наприклад, інформаційне забезпечення певної діяльності визначається засобами адміністративного права, а з іншого боку виникають випадки, коли адміністративне право розділяється на окремі частини, що в свою чергу виділяються як окремі галузі права, наприклад, будівельне право, медичне право та т. ін. Зазначені процеси не є достатньо вивченими і тому **метою статті** є спроба їх висвітлення, а також позитивних та негативних наслідків.

В. Б. Авер'янов в ряді наукових праць підкреслював, слід акцентувати увагу на подальших перспективах розвитку академічних наукових досліджень адміністративно-правових інститутів та самого адміністративного права. Основна мета таких досліджень повинна сприяти перш за все є формуванню нової доктрини адміністративного права, тобто визначенню основних напрямів розвитку адміністративного права [1, 2].

Окремі вчені аналізували питання розвитку адміністративного права, але не звертали увагу на зазначені тенденції, адже такі тенденції не чітко виражені [3].

Підхід до напрямів розвитку адміністративного права розглядався в дисертаційних дослідженнях Ю. В. Делії [4], М. В. Лошицького [5] та ряду інших вчених.

Разом з тим чіткого дослідження зазначених тенденцій не виділялося.

Аналіз згаданих тенденцій мабуть треба почати з того, що в сучасному суспільстві майже постійно виникають нові правовідносини, які повинні регулюватися державою і які мають всі ознаки адміністративно-правового регулювання. Це стосується наприклад, інформаційно-правових відносин. Адже зараз ставиться питання про обмеження перегляду окремих сайтів, закриття діяльності, яка може викликати міжнаціональні суперечки та т. ін. До кінця ХХ сторіччя ми навіть не згадували про такі правовідносини.

Згадані правовідносини регулюються в основному нормами адміністративного права, проте вони є специфічними і тому треба ставити питання про виокремлення інформаційного права.

Окремі галузі права вже виділилися з адміністративного права і мають самостійний предмет регулювання. До них ми можемо віднести такі як сімейне право, транспортне право, трудове право та т. ін. Ми не можемо чітко диференціювати ті правовідносини, які регулюються адміністративним правом, але входять до галузі сімейного права. До цієї галузі ввійшли правовідносини, які регулюються й іншими галузями права, наприклад, цивільним правом та т. ін.

Сучасний розвиток права визначив тенденцію до виокремлення таких галузей та підгалузей права, про які декілька десятків років навіть не згадували.

На нашу думку, такі нові галузі права, які виникають можна поділити з декількома критеріями. Перш за все це вони визначаються колом суспільних правовідносин, які регулюються тими чи іншими правовими нормами. Вже зараз не тільки говорять про спортивне право, освітнє право, споживче, сервісне, торгівельне, медичне, пенсійне, фармацевтичне, торгівельне, муніципальне, міграційне та ряд інших. Навчальні дисципліни з зазначених галузей права вже викладаються в окремих вищих навчальних закладах і з часом вони стануть на рівні з традиційними галузями такими як кримінальне, кримінально-процесуальне, цивільне та інші галузі.

Іншим критерієм щодо виділення нових галузей права є критерій виділення галузей права за напрямками виробництва та промисловості і сільського господарства. Ми можемо вести мову про будівельне право, ремонтне, сільськогосподарське, промислове, аграрне, інформаційне, земельне, лісове, водне, повітряне, космічне, поліграфічне, рекламне та т. ін. При цьому слід зазначити, що окремі види права вже відділилися від адміністративного права і використовують свій механізм регулювання правовідносин, які визначені тією чи іншою галуззю, а ряд інших ще перебуває у стадії формування.

Якщо ми візьмемо наприклад, будівельне право, то воно в принципі ще не досить сформоване, проте ми можемо чітко визначити, що норми будівельного права, особливо ті норми, які вживаються у процесі формування будівельних відносин, проектування, дотримання техніки безпеки, притягнення до відповідальності осіб, що порушили спеціальні правила і норми є в більшості адміністративними. Разом з тим як і в медичному праві адміністративні норми пристосовуються до потреб будівельної галузі.

Ми можемо зазначити, що адміністративне право в основному регулює організаційні правовідносини, правовідносини управління, а також правовідносини контролю і виявлення порушень в тій чи іншій галузі та покарання за вчинення таких правопорушень.

Проте в будівельному праві є також правовідносини, які визначаються лише спеціальними інструкціями і правилами, що не використовуються в інших галузях господарювання. Це стосується, наприклад, міцності фундаментів, будівельних норм і правил та інших аспектів, що стосуються виключно будівельної галузі. Таким чином об'єднання специфічних будівельних норм та норм адміністративного права і в майбутньому визначить нову галузь будівельне право.

Треба зазначити, що Державні стандарти України у галузі будівництва та Державні будівельні норми вже існують в кожному напрямі будівництва, але вони побудовані на правовідносинах, які по суті визначені адміністративним правом. Наприклад, є спеціальні будівельні норми, які використовуються при будівництві вулиць і доріг [6].

Цікавим є також формування і такої галузі права як спортивне право. Всі правовідносини у згаданій сфері регулюються в більшості випадків адміністративним правом. Тобто організація і проведення спортивних змагань, забезпечення спортивним інвентарем, організація забезпечення безпеки під час проведення масових спортивних змагань та інші питання регулюються адміністративним правом. Разом з тим існують правовідносини, які не можуть регулюватися адміністративним правом. Це стосується правовідносин, які в тій чи іншій мірі є чисто спортивними. В окремих публікаціях визначається предмет регулювання спортивного права як сукупність суспільних відносин, що виникають і реалізуються у процесі організації і формування спортивних команд, встановлення вимог до професійних спортсменів, а також при проведенні контролю за дотриманням спеціальних правил, регламентів проведення змагань та т. ін. [7, с. 14]. Досить повним є визначення норм спортивного права яке наведене у підручнику А. М. Апарова [8]. Проте вже навіть у спортивному праві починають виокремлюватися підгалузі, які вже мають свій предмет правового регулювання. Ми можемо говорити, наприклад, про олімпійське право [9], міжнародне спортивне право [10], спортивну метрологію [11], спортивну медицину та т. ін.

Разом з тим, якщо ми уважно проаналізуємо визначені у предметі спортивного права правовідносини, то ми побачимо, що вони є в більшості випадків адміністративними правовідносинами, тобто це управлінські та контрольні норми, які формують відповідну систему. З іншого боку формування таких відносин у спортивному праві має свою специфіку. До правовідносин, які формують спортивне право відносяться і правовідносини спортивної медицини, організації роботи спортивних клубів, виснаження переможців у спортивних змаганнях та т. ін.

Зазначені правовідносини характерні тільки для спортивного права і не виникають в інших, тому і формується така галузь як спортивне право.

До найбільш сформованих галузей, які також, на нашу думку, вийшли з адміністративного права відносяться медичне право, торгівельне право, сервісне право, пенсійне право та деякі інші.

Розглянемо медичне право, яке на думку окремих фахівців є сукупністю правових норм, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з реалізацією прав громадян на охорону здоров'я, тобто відносини між громадянином і лікувальною установою, де він перебуває на лікуванні, між пацієнтами і медичними працівниками у сфері надання та отримання медичної допомоги. Медичне право визначає також права та обов'язки, як медичного персоналу так і обов'язки та відповідальність громадян у зв'язку з проведенням різних діагностичних, лікувальних і санітарно-гігієнічних заходів [12]. Таким чином вже у визначенні медичного права ми бачимо вже підгалузі, наприклад, право пацієнтів, право на медичне втручання, право медичних працівників та т. ін.

Одним з найбільш широких предметів регулювання має торгівельне право. В Україні зазначене право чітко не визначене як окремий вид права і більшість

правовідносин в торгівельному праві регулюються цивільним правом. Проте є специфічні аспекти, які не можуть регулюватися цивільним правом і вони регулюються адміністративним правом.

Окремою галуззю права зараз виділяють споживче право. Споживче право включає в себе сукупність законодавчих норм і правил, які спрямовані в першу чергу на захист інтересів споживачів, тобто всіх громадян які споживають ту чи іншу продукцію. Споживче право перш за все спрямовано на державні гарантії щодо якості продукції та її безпеку, якості обслуговування споживачів, якості товарів і послуг, а також достовірну інформацію про них.

Разом з тим споживче право має в собі риси цивільного та адміністративного права. За допомогою норм цивільного права регулюються правовідносини, які стосуються якості обслуговування споживачів, відшкодування збитків в разі надання невідповідних послуг або продаж неякісного товару. З іншого боку такі правовідносини регулюються і адміністративним правом. Адміністративне право регулює організацію діяльності підприємств, установ та організацій, які надають послуги споживачам, встановлює норми відпуску товарів, коло осіб, які можуть придбати ті чи інші товари та т. ін.

Сервісне право, яке в принципі межує зі споживчим правом регулює правовідносини, які пов'язані з наданням послуг. При цьому слід зазначити, що організація сервісу – це складний комплекс організаційних, технічних, комерційних та інших елементів, які залежать від того, які сервісні послуги надаються, яка продукція поставляється, як насичений ринок подібного роду послугами та товарами та наявності конкурентів.

Загальновідомо, що споживача сервісних послуг цікавлять не лише певні послуги самі по собі, але і їх якість, вчасне надання, ціна, та т. ін. Всі ці питання повинні знаходити місце в регулятивних документах, інструкціях, постановах, наказах та т. ін. [13]. Тобто ці правовідносини регулюються похідними від адміністративного права. Крім того, необхідно також організувати службу сервісу, а без адміністративних норм будь-яка організація неможлива.

Суспільні відносини, які становлять предмет права соціального забезпечення є відносини, що регулюються пенсійним правом. Пенсійне право стало окремою галуззю права соціального забезпечення, проте більшість правовідносин запозичені з адміністративного права та фінансового права.

При цьому в пенсійному праві ми вже можемо бачити виділення підгалузей, наприклад, пенсійне забезпечення військовослужбовців чи інших категорій громадян.

З найновіших видів права ми можемо визначити такі як туристичне право, право художньої творчості, антимонопольне право, корпоративне право, судово-виконавче право та ряд інших.

Висновки. Таким чином тенденція до виокремлення нових галузей права, які регулюють нові суспільні відносини спостерігається в Україні досить швидко. Більшість новоутворюваних галузей запозичують норми, які існують в адміністративному праві в тій чи іншій мірі.

На нашу думку, така тенденція сприяє в цілому розвитку права, його вдосконаленню та можливості регулювання більш широкого кола суспільних відносин. Адміністративне право стає донором для багатьох галузей права.

Проте з точки зору самого адміністративного права, мабуть є необхідність для вироблення чіткої системи управлінських відносин, яка б підходила до всіх галузевих відносин і передбачала також чітку відповідальність за порушення у сфері управління.

З іншого боку організаційні аспекти тієї чи іншої галузі неоднакові, тому треба враховувати і їх при виокремленні нових галузей права.

Використані джерела:

1. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.
2. Авер'янов В. Адміністративна реформа і правова наука // ПравоУкраїни. – 2002. – № 3. – С. 24-25.
3. Адміністративне право України : підручник. – У 2-х т. – Т. 1: загальне адміністративне право. Академічний курс / В. В. Галунько, В. І. Олефір, Ю. В. Гридасов, А. А. Іваничук, С. О. Коройд. – Херсон : ХМД, 2013. – 396 с.
4. Деля Ю. В. Адміністративно-правові аспекти нормотворчості публічної адміністрації в Україні : дис. ... докт. юрид. наук спеціальність 12.00.07 / Ю. В. Деля – К. : 2014 – 556 с.
5. Лошицький М. В. Теоретико-правові засади адміністративно-поліцейської діяльності держави : дис. ... докт. юрид. наук спеціальність 12.00.07 / М. В. Лошицький – К. : 2014 – 374 с.
6. Державні норми і стандарти України (в галузі дорожнього будівництва) // Збірник нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Державтоінспекції МВС України 1-е офіційне видання станом на 01.08.2009. у 3 ч., ч. 3 / кол. авторів за заг. ред. С. Г. Коломійця, С. М. Протченка. – Департамент ДАІ МВС України, ДЮІ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, – 2009. – 486 с.
7. Заярний О. А., Куц А. В. Спортивне право в Україні. Ознаки самостійної галузі // Юридичний Вісник України. – 2011. – № 50 (17-23 грудня). – С. 14.
8. Азаров А. М. Спортивне право України : навчальний посібник. – К. : Істина, 2012. – 520 с.
9. Алексеев А. С. Олимпийское право. Правовые основы олимпийского движения / под ред. П. В. Крашенникова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА; Закон и право, 2010. – 610 с.
10. Алексеев С. В. Международное спортивное право / под ред. П. В. Крашенникова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА; Закон и право, 2008. – 895 с.
11. Сергієчко Л. П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти : підручник. – К. : КНТ, 2010. – 235 с.
12. Стеценко С. Г., Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я. Медичне право України. – К. 2012. – 561 с.
13. Гуцин В. В., Пахомов В. Д., Приходько Е. П. Сервисное право : учебное пособие / под ред. Ю. П. Свириденко. – М. : Издательско торговая корпорация “Дашков и К*”, 2005. – 396 с.
14. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1788 – XII Відомості Верховної Ради України 1992, № 3 ст. 10.

Заросило В. А. Пути развития административного права иных отраслей права в Украине.

В статье анализируются вопросы развития административного права и иных отраслей права в Украине. Сделано предположение, что большинство отраслей права заимствуют отдельные нормы адого на и используют их для регулирования правоотношений в собственной отрасли.

Ключевые слова: административное право, правоотношения, медицинское право, строительное право, торговое право, заимствование правовых норм.

Zarosylo V. O. Ways of development of administrative law of other fields of law in Ukraine.

The questions of the development of the administranive and some other branchers of law are considered in the article. The supposition is made, that the majority of branchers of law engage the norms of administrative law and use them for the regulation of their own law relations.

Key words: administrative law, law relations, medical law, construction law, trade law, engagement of the law norms.